

ka. Ei kuitenkaan tiedetä, johtuuko lopullinen tieto siitä, ettei mitään ole enää löydettävissä, vai siitä, ettei tieteen kokonaisvolyymi salli tietää enempää.

Seminaarin viimeisessä varsinaisessa alustuksessa *Kauko Pietilä* (Tampereen yliopisto) tarkasteli informaatioyhteiskunnan lupauksia ja lupaus-ten lunastamisia kahden tekstin valossa: Desmond Fisherin "The right to communicate: a status report" ja Philip Elliottin "Intellectuals, the 'information society' and the disappearance of the public sphere". Teksteissä on esillä kaksi äärimmäistä suhtautumistapaa uuteen tekniikkaan ja sen yhteiskunnallisiin lupauksiin, Fisherillä rajaton optimismi ja valoisan tulevaisuuden kuva, Elliottilla (hänen artikkelinsa ilmestyy suomenoksena *Tiedotustutkimuksen* tässä numerossa) synkkä pessimismi ja tuhoutumisen aavistelu.

Fisherin komein lupaus on lupaus valtion ja ylimalkaan ihmisten ja yhteiskunnan yläpuolisten mahtien kuolemasta. Uusi informaatiotekniikka antaa mahdollisuuden purkaa valtion muodossa yhteiskunnasta vieraantunutta ja itsenäistynyttä yhteiskunnallista valtaa. Elliott viittaa samaan mahdollisuuteen otsikkonsa termillä "the disappearance of the public sphere". - Miksi sitten Elliott on pessimistinen siinä, missä Fisher on valoisan optimistinen, kun kumpikin kuitenkin näkee tai aavistelee tulevaisuudessa samanlaista valtio/julkisen sektorin kuolemiskehitystä? Elliott katsoo, että vanhan valtiomuodon ("the public sphere"; voitaisiin ehkä puhua sosiaalivaltiosta) tilalle kehittyy sellainen uusi valtiomuoto, mistä Fisher ei puhu juuri halaistua sanaa enempää. Uusi valtiollisuus on väkivaltaista poliisivaltiollisuutta, ja sitä uusi tekniikka kaikkialla (ydinvoimatalous, satelliitit, kaapelit jne.) tuntuu luonnonvoimaisesti kasvattavan jalanjäljissään. Uuden valtiomuodon, uuden valtiollisen väkivallan väijäämättömyyden tunnustaminen on Elliottin pessimismiä. - Toinen asia on, onko Elliottin tunnustus aukottomasti perusteltu.

Keskustelun jälkeen *Jussi Sauna-Aho* (Liikenneministeriö) selosti tutkimussuunnitelmaa "Joukkoviestintäteknologian tutkimusohjelma", joka on laadittu Liikenneministeriössä valtioneuvoston toimeksiannosta ja jonka toteuttamiseen on kaa-

vailtu käytettävän vuoteen 1988 mennessä (jolloin projektin kokonaisuudessaan pitäisi valmistua) noin 10 miljoonaa markkaa. Ohjelman on suunniteltu muodostuvan viidestä osaprojektista: (1) laajakaistaverkot viestinnässä, (2) sanomalehden ja teletietopalvelun toimituksen integraatio, (3) kestopaperi, (4) painoviestinnän toimintu-työn automaatio ja (5) joukkoviestintää koskevat perusselvitykset. Tutkimusohjelma on tarkoitus käynnistää kesällä 1983, jos valtion lisätaloustarviossa osoitetaan hankkeen käynnistämiseksi varoja. Tutkimukset on tarkoitus toteuttaa olemassa olevissa eri tutkimuslaitoksissa.

Sauna-Ahon selostuksen pohjalta käydyssä keskustelussa haluttiin erityisesti painottaa viestintäteknii-kan yhteiskunnallista merkitystä ja vaikutuksia tutkimuskohteena. Todettiin, että näidenkin ulottuvuuksien tutkiminen kuuluu Liikenneministeriön saaman valtioneuvoston toimeksiannon piiriin. - (KP)

Intellektuellit ja julkisuuden katoaminen

Aion nostaa esiin joukon kysymyksiä intellektuelleista, tiedotusvälineistä, tämänhetkistä yhteiskunnan teknis-taloudellisista kehityspiirteistä ja niiden vaikutuksista kulttuuriin.¹ Kirjoitukseni ei käsittele ainoastaan nykytilannetta vaan myös pitempiaikaisia trendejä. Yhteiskunnan tämänhetkisessä kehitysvaiheessa on kehkeytymässä muutoksia joukkotiedotuksen jakelumodoissa. Monet kysymykset, joista on keskusteltu keskitetyn yleisradiotoiminnan - niin radion kuin television - kuin myös aikaisempien viestintämuotojen yhteydessä, kaipaavat nyt uusia vastauksia. Esiin nousee kysymys intellektuellien roolista kulttuurituotannossa.

Kehittämäni teesi on selvästi ristiriitainen Alvin Gouldnerin (1979) teesin kanssa, jonka Philip Schlesinger on hahmotellut artikkelissaan (Schlesinger 1980/81). Väitän, että vallansiirtoa kansallisvaltioilta kansainväliselle talou-

delliselle järjestelmälle voidaan graafisesti havainnollistaa tiedotusvälineissä tapahtuneessa kehityksessä. Samalla tavoin vallansiirron seuraamukset näkyvät Gouldnerin 'uuden luokan' intellektuellifraktiossa. Ei riitä, että 'uuden luokan' kohtalona on jäädä ilman valtaa. Intellektuellit revitään alas niiltä julkisilta foorumeilta jossa he ovat voineet harrastaa 'kriittisen keskustelun kulttuuriaan'. Heidän askelmansa vallan tikapuilla murtuu heidän allaan.

Uusi jakeluteknologia on jälleen nostanut esiin eräitä vanhoja kiehtovia kiistakysymyksiä. Triviaalina esimerkkinä voi mainita, että avaruuden valtaaja -pelejä on jo kritisoitu siitä, että ne vievät liikaa nuorten aikaa ja mielenkiintoa, johdattavat nuorisoa väkivaltaan ja sotaan ja jopa ohjailevat heitä rikoksen poluille pelipennien saamiseksi. Senkaltainen kritiikki tuo hyvin mieleen huolenpidon, jolla kaikenlaista erityisesti nuorisoa tai alempia yhteiskuntakerrostumia kiinnostavaa ajanvietettä on aina tervehditty.

Vakavammin puhuakseni kulttuurioptimistien ja -pessimistien juoksuhaudat on jo kaivettu. On niitä, joiden mielestä teknologinen kehitys vain kiihdyttää niitä trendejä, joista he jo nyt ovat huolissaan. Esimerkiksi voisimme ottaa Joe Weizenbaumin, MIT:n tietokoneopin professorin havainnot:

"Voimme palauttaa mieliimme kauppaministeri Herbert Hooverin euforiset unelmat kaupallisen radiotoiminnan aamunkajossa ja eräiden muiden haaveet massamittaisen tv-viestinnän alkuaikoina. Ennustettiin että näillä viestintävälineillä olisi suunnattoman suotuisa vaikutus amerikkalaiseen kulttuuriin. Teknologinen unelma toteutui yli odotusten. Mutta kulttuurihaave toteutui sääliittävästi irvikuvana. Tämä suurenmoisen teknologia, enemmän kuin wagnerilainen mittasuhteiltaan... Mitä se välittää massoille? Satunnaisia jalokiviä jotka on haudattu siviilisaatiomme kaikkein banaaleimpaan, mauttomimpaan ja patologisimpaan sontavyöryyn (Weizenbaum 1980, 553-554)."

Weizenbaum havainnollistaa väitettävän ottamalla kotitietokoneen esimerkiksi tuotteesta jolle ei ole kysyntää, ennenkuin se on olemassa. Tuolloin tietokoneesta tulee suurenmoisen idean yksinkertaistettu sensaatioversio. Älypotentiaali voidaan muokata tappamis-, silpomis- ja tuhoamisleluksi.²

Toisaalta Daniel Bell (1976, 1980) - vaikka

katsauksia

hänelläkin on pessimistinen tuokio esim. uskontoa pohtiessaan - liittyy niiden optimistien joukkoon joiden mielestä uusi teknologia tuottaa merkittävän muutoksen yhteiskunnan organisoitumisessa. Tuo muutos lisää yksilöllisen valinnan ja rationaalisen päätöksenteon mahdollisuuksia. Bell haluaa rinnastaa uuden tietokoneteknologian ja sen viestintäsovellutukset Aleksandrian kirjastoon. Tuo muinaisajan tiedon aarrekkamio sisälsi kaiken silloisen saatavilla olevan inhimillisen tietämyksen. Sieltä sitä oli vapaasti saatavissa tuonaikaisen ihmiskunnan yhteiseksi hyväksi. Tietokoneoppi, kaapelitekniikka ja datapankit toteuttavat tämän unelmat aivan toisessa mittakaavassa.

On kuitenkin tärkeä suhteuttaa tuonkaltaiset teknologiset muutokset sosiaaliseen kontekstiin. Tämä on sitäkin tärkeämpää, koska viestintäjärjestelmien muutoksilla on mittavat vaikutukset työn organisaatioon, talouteen, ihmisten yhteiskunnallisiin rooleihin ja heidän suhteisiinsa yhteiskuntaan ja valtioon.

Tämän vuoksi on tärkeää tarkastella teknologian lisäksi sitä taloudellis-poliittista järjestelmää, missä teknologiaa kehitetään, pohtia minkälaiset organisaatiot ja korporaatiot ovat kytkeytyneinä nykyisenkaltaiseen viestintäjakeluun ja millaiset vastaavasti todennäköisimmin toteutettavaan uuteen viestintäteknologiaan, mitä intressejä ne todennäköisimmin edistävät tietoisesti tai tiedostamattaan ja minkätyyppisiä sosiaalisia ja poliittisia rakenteita ne edistävät ja heijastavat.

Näillä rakennemuutoksilla on merkittävä vaikutus intellektuaalisen työn organisaatioon ja muotoihin. Teesini kuuluu: Olemme todistamassa siirtymää, jossa ihmisten kytkeytyminen kansallisvaltioihin poliittisina kansalaisina on muuttumassa heidän kytkeytymiseensä kulutusyksikköinä korporatiiviseen maailmaan. Tämän seurauksena tapahtuu kulttuurinen rapautuminen siinä mitä Habermas kutsui julkisuudeksi (public sphere) tai C. Wright Mills julkisuusyhteisöksi (community of publics). Näille molemmille hal-

lintojärjestelmille oli leimallista kilpailu poliittisesti ilmaistujen vaatimusten välillä, jotka perustuivat tietoon ja informaatioon, ja kytkeytyminen demokraattisiin kansallisvaltioihin - yhteiskuntamuotoon jonka Habermas näkee tyypillisenä kapitalismin porvarillisessa vaiheessa. Sen tilalle kehittyi hyväksyttävään mukavuus-, mielihyvä- ja kontrollitasoon perustuva massayhteiskunta, johon ihmiset osallistuvat markkinoiden jäseninä.

Kuten Nora ja Minc (1978) väittävät, tukeutuminen markkinoihin merkitsee sitä, että ihmisten toiveille ja tavoitteille asettuu hyvin todelliset rajat. Markkinat eivät ole osallistumista vaan kulutusta varten. Toisin sanoen Daniel Bellin ja muiden väite onkin silmänkääntötempu heidän odotellessaan sellaisen informaation ja viestinnän räjähdysmäistä lisääntymistä, joka loisi informaatioperusteisen yhteiskunnan, jolla olisi nykyistä rationaalisempi kulttuuri. Silmänkääntötempu tapahtuu siinä oletuksessa, että uusi teknologia lisää informaation yleistä saatavuutta ja avaa uusia mahdollisuuksia kaksisuuntaiseen viestintään.

Ensimmäinen on saatavuuden ongelma ja toinen: mitä tarkoitamme informaatiolla ja viestinnällä. Saatavuudessa ei ole kysymys ainoastaan fyysisistä laitteistoista. Siihen kytkeytyvät myös niiden hyödyntämisoikeudet ja -resurssit. Kirjastoanalogia on houkutteleva, koska se viittaa avoimeen tietotaloon, joka vain odottaa, että tepastelisimme sisään. Lisäksi yleinen kirjastojärjestelmä on eräs niistä palveluista, kuten yleinen koululaitoskin, jotka perustettiin 1800- ja 1900-luvuilla tunnustuksena yleiselle oikeudelle tietoon. Kuinka kehnosti tahansa tämä ihanne onkaan toteutunut käytännössä, on kirjastojärjestelmän lähtökohtana ollut informoitu kansalaisuus.

Uuden ja vanhan välisen analogian heikkous paljastuu oitis kun pohdimme informaation uusien kontrolloijien päämääriä. Kuten Herbert Schiller (1981) on osoittanut, näköpiirissä on informaation privatisoituminen. Uudet informaation tuottajat ovat kaupallisia yrityksiä joiden ensimmäinen intressi on informaation salaaminen kauppasalaisuuksiensa suojelemiseksi. Toinen intressi on tuottaa kauppatavaraa markkinoille.

Pyrkiessään tähän päämäärään on amerikkalainen informaatioteollisuus alkanut painostaa julkisen informaation lähteitä, etenkin hallitusta, kaupallistamaan toimintaansa. Niinpä sellaisesta informaatiosta johon yleisöllä oli aiemmin perusoikeus tulee vähitellen maksullista kauppatavaraa. Schiller väittää, että tässä kehityksessä piilee kuoliniskun mahdollisuus: sellaista informaatiota, jolla ei ole kaupallista kysyntää, ei enää tuoteta. Britanniassa tarjoaa köyhyystilastojen vähittäinen katoaminen sievän esimerkin poliittisen tarkoituksenmukaisuuden ja markkinavoimien yhteensopivuudesta.³

Kirjastoanalogiassa on myös muita ongelmia. Jopa kirjastoilla on luetteloita jotka on suunniteltu helpottamaan vastaamista eräisiin kysymyksiin ja väistämättä myös vaikeuttamaan vastausten saamista joihinkin muihin kysymyksiin. Kuka luettelot laatii? Kuka asettaa kysymykset ja rankkaa mahdolliset vastaukset? Todellakin, kuka kokoaa tietovaraston? Myönnettäköön ettei se ole yksittäisten tilaajien myriadi tietokonepääteittänsä ääressä, ja kuitenkin yksi teknologisen utopian piirteistä on elämäntoimintojen lisääntyvä keskittyminen kotipiiriin ja yhteisöelämän privatisoituminen. Tässä merkityksessä privatisoituminen on eräs avainprosesseista joka kytkeytyy Frankfurtin koulukunnan analyysiin joukkoviestinnästä ja sen vaikutuksista sosiaalisiin suhteisiin; ei niinkään välittämien viestien kuin tuottamansa interaktiomuodon kautta. Keskittämällä kotipiirin aktiviteetit radio ja televisio muovaavat ihmisryhmän jolla ei ole muuta yhteyttä toisiinsa kuin radio- ja tv-palvelun yhteinen käyttö. Frankfurtin koulukunnan argumentaation jyrkän tulkinnan mukaan tämä mahdollistaa manipulaation. Tämän tulkinnan on saattanut kyseenalaiseksi 'vaikutus'tutkimus. Argumentaation lievemman tulkinnan mukaan privatisoitumisprosessi riistää ihmisiltä mahdollisuuden väittää vastaan riistäessään heiltä mahdollisuudet yhteisyyteen, jossa saatettaisiin tiedostaa yhteiset tarpeet ja muovata vaatimukset. Näppärä mutta traaginen esimerkki sellaisesta ihmisestä joka on tämän kehitystien päässä on moderni perheenemäntä 'joka ryntäilee etsimässä äidin pikku apurin piilo-

paikkaa' - Rolling Stonesien laulun mukaan - ja hakee yksilötason ratkaisua ongelmiinsa. Esimerkkinne ei kuitenkaan ole niin näppärä, jos ajattelemme että perheenemännässä tiivistyy eristetyn yksilön mahdollisuus harjoittaa vapaata valintaa kulutusyhteiskunnan runsauden sarven edessä.

Toinen ongelma Bellin visiossa rationaalista, informaatiokylläisestä yhteiskunnasta piilee siinä, että suuri osa informaationa ja rationaaliseen malliin perustuvana informatiivisena viestintäprosessina pitämästämme ei omaakaan muuta kuin passiivista viihteellistä arvoa ja symbolis-myyttisen sisällön.

Informaation käsitteeseen kytketty tärkeys johtuu paljolti rationaalisen-demokraattisen yhteiskuntaihanteen elastisuudesta ja intellektuellien menestyksellisestä työstä yhtälön "informaatio + rationaalinen valinta = yhteiskunnallinen edistys" kauppaamisessa. Tuon yhtälön ovat konservatiiviset intellektuellit hyljänneet.

'Haynen laki' esimerkiksi väittää, että lain-säädännöllisiin uudistuksiin tähtäävillä yrityksillä on aina aiotuista poikkeavat vaikutukset. Kuitenkin vasta viime aikoina tuonlaatuiset argumentit ovat alkaneet saada merkitystä kritiikissä joka kohdistuu Gouldnerin 'uuden luokan' interventionistisiin intellektuelleihin, jotka ovat ujuttautuneet valtion hallintokoneistoon hallituksen tarvitseman informaation tuottajiksi ja muokkaajiksi. Kun työväenpuolue ja sosiaalidemokraatit vielä kiistelevät oikeudesta Tawneyn antamaan nimeen uudelle interventionistiselle intellektuuliyhteiskunnalle. on tuo intellektuelli-idea jo kulkeutunut erilaisiin oikeistolaisiin yhteisöihin ja laitoksiin." Nämä voivat houkutella yksityisiä rahastoja kun taas julkisen sektorin tutkimus- ja koulutuslaitosten interventionististen intellektuellien taloudellinen ja työsuhteperusta on kasvavassa ahdingossa.

Fabianilaisen käsitteen informaatiosta välttämättömänä yhteiskuntaresurssina voidaan kuitenkin nähdä elävän sitkeästi tiedotusvälineistä käytävässä keskustelussa. Lehdistön kasvu tukeutui kahteen prosessiin, yhtäältä käyttökelpoisen informaation - kaupallisen ja rahataloudellisen - jakeluun kauppakumpaneille ja toi-

saalta poliittisiin vastakohtaisuuksiin. Painettu sana oli väline joka pönkitti *julkisuuden* käsitettä tarjotessaan areenan poliittiselle väittelylle. Ajan myötä nämä molemmat funktiot ovat muuttuneet. Oltuaan alunperin eliitille suunnattua informaatiota on kaupallinen funktio kasvanut räjähdysmäisesti, ja uutisten muuttuessa tavaraksi on poliittinen funktio romahtanut kasaan. Siitä huolimatta käydään vielä keskusteluja siitä, kykeneekö vapaa lehdistö tarjoamaan riittävästi informaatiota ja heijastelemaan erilaisia mielipiteitä vaaliakseen demokraattista päätöksentekoa. *Daily Starin* taannoinen ilmaantuminen Britannian päivälehtimarkkinoille osoittaa selvästi, kuinka massamarkkinalehdet ovat toisen sortin otuksia. *Starin* ensimmäisen numeron pääartikkelit osoittivat aivan ilmeistä pyrkimystä irrationaaliin, noituuteen, ulkotieteellisiin kykyihin sekä pyhän-maallisen ulottuvuudella kirmailuun. Yksi artikkeleista esiteli maailman ympäri purjehtineen naisen ja sukupuolenvaihtajanoidan, toinen järjesti lukijakokeen osoittaakseen, että metalli taipuu tahdonvoimalla, ja kolmas löysi kirkkoherran joka maalasi alastonkuvia *à la* Gauguin.

Samanlaisen erottelun hahmotteli William Randolph Hearst, amerikkalainen lehtimagnaatti, asettaessaan vastakkain 'kiinnostavat' ja 'pelkästään tärkeät' uutiset. 'Tärkeät uutiset' käsitelivät laitoksia, organisaatioita ja yhteiskunnallista päätöksentekoa. 'Kiinnostavaa' oli se mikä vetosi yksilöihin yksilöinä, ihmiskunnan yksilöllisinä jäseninä. Tämä uutisten *human interest* -aspekti on osa kulttuurin populistista perustaa, osa joka liioittelee ihmisten samankaltaisuutta ja rikkoo intressien rakenteellista erilaisuutta. Noita samankaltaisuuksia liiotellaan kieriskelemällä kulutuksessa ja mielihyvän tavoittelussa. Ajatelkaamme merkityssiirtymää sanoissa 'me' ja 'ne'. Kuten Richard Hoggart on kuvannut teoksessaan *The Uses of Literacy*, 'ne' ja 'me' oli yleinen osa työväenluokan maailmankuvaa sinä sotienvälisenä ajanjaksona jota hän kuvaa. Hän määrittelee 'ne' seuraavasti:

"'Ne' muodostaa moniaihkeisen draamahahmon, maalaisten talonpoika - suurtila -suhteiden modernien urbaanien muotojen keskeisen kuvion. 'Niiden' maailma on pomojen maailma, olkootpa nuo pomot sitten yksityisiä ihmisiä tai - kuten asianlaita nykyisin yhä useammin on - julkisia viranomaisia." (Hoggart 1958, 72)

Verratkaapa tätä *Sun*in Notting Hillin karnevaaleja käsittelevään pääkirjoitukseen sisältyvään käsitykseen 'niistä':

"Notting Hill on jälleen osoittanut, että katujen väkivaltaisuuksissa ei ole kyse mustien ja valkoisten tai rikkaiden ja köyhien vastakohtaisuuksista. Kyse on huligaaneista vastaan muut. Tämä pätee Notting Hillin lisäksi myös Lewishamiin, Ladywoodiin ja Grünwickin kahakoihin. Sama pätee myös huligaaneihin, jotka pilaavat jalkapallo-otteluita ja tärkelevät junia. Missään näistä tapauksista koetteella ei ole yhteiskunta vaan oikeuslaitoksen kyky puolustaa tavallisia rauhaa rakastavia ihmisiä."

Populistinen kulttuuri ei voi taikoa pois sosiaalisten rajalinjojen ja konfliktien ilmauksia. Sen sijaan se kääntää nämä kysymykseksi yhteiskuntaan kuulumisesta tai kuulumattomuudesta tai jopa ihmiskuntaan yleensä kuulumisesta. Ulkopuoliset "pilaavat" huvitilaisuuksia ja "tärkelevät" omaisuutta. Kyse on "huligaaneista vastaa me muut", kuten *Sun* asian niin elegantisti ilmaisee.

Informaatio ja kommunikaatio ovat myös iskunoja, joita käytetään kuvaamaan uudentyyppistä yhteiskuntaa, jonka teknologinen muutos, elektrooniikan, datajärjestelmien ja viestinnän uusien jakelujärjestelmien kehitys tuo mukanaan. Väitetään, että uusi yhteiskunta merkitsee muutoksia tuotantomuodon sisäisissä valtasuhteissa. Ne, jotka tulevat kontrolloimaan informaatiota, siis jonkintyyppiset intellektuellit, kontrolloivat yhtä tuotantovälineistä ja siten heillä tulee olemaan hallussaan luokkavallan perusta. Tämän väitteen virheellisyys tulee selväksi, kun ajattelemmekin kuinka suurta valtaa työväenluokka on kyennyt harjoittamaan toista tuotantovälinettä, työtä kontrolloimalla. Kyse ei ole siitä, kuka saa osallistua tuotantoprosessiin, vaan siitä kuka ottaa haltuun siitä tulevan lisäarvon ja siten omaa resurssit kontrolloida tuotannon kehitystä. Gouldnerin teoksesta *inter alia* löytyvät muist sanat vanhalle raha- ja pääomaluokalle vaikuttavat hieman ennen aikaisilta. Leopardi on vaihtanut pilkkujaan. Ylikansallinen laji on tullut entistä tärkeämmäksi, joskin

vähemmän välittömästi havaittavaksi kuin tutumpi kansallinen laji, joka on häviämässä.

Kansallinen pääoma ja kansalliset yritykset ovat entistä haavoittuvampia taloudellisen systeemin kansainvälistyessä yhä enemmän. Tämä kansainvälistymisprosessi pitää sisällään kaupallisten ja finanssisuhteiden ja riippuvuusiensa monimutkaisen ja sotkuisen verkoston, monimutkaisuuden, joka tekee jokaisen yrityksen identifioida yksittäiset instituutiolajit kuten monikansalliset yritykset alttiiksi karkeille yksinkertaistuksille, kuten Raymond Vernon on korostanut. Monimutkaisuus tarjoaa vanhan Luokan uudelle hahmolle uuden ja tehokkaan suoja-verkon. Joka tapauksessa Vernon päättelee, että vaikkakin kasvanut taloudellinen riippuvuus on "... välttämätön talouskasvun jatkumiselle... se näyttää ajoittain uhkaavan eräitä kansallisia tavoitteita kuten kansallista vakautta, tasa-arvoperiaatetta, osallistumismahdollisuutta ja turvallisuutta, joita taloudellinen kasvu oli tarkoitettu edistämään" (Vernon 1977, 193).

Nämä kansalliset päämäärät ovat niitä, joita intellektuellit ovat edistäneet jos eivät sentään toteuttaneet. Intellektuellien tämän ja viime vuosisadan historia on todellakin sellaisen ryhmän historiaa, joka saavutti asemansa tukemalla kansallisuusaatetta, kuten Schlesinger (1982) osoittaa. Kansallisvaltio ja sen poliittinen järjestelmä ovat tarjonneet joillekin intellektuelleille mekanismin, jonka kautta on ollut mahdollista edistää interventionistisia, taloudellisten voimien toimintaa ja joitakin sen seurauksia muuttamaan pyrkiviä yhteiskunnallisia ohjelmia. Monetarismen uusi tuleminen on vain erityisen ajankohtainen muistutus siitä, että monet intellektuellit ovat aktiivisesti vastustaneet sellaista interventionismia. Kuten Nestlén Eric Gabus ilmaisi asian eräässä konferenssissa ylikansallisten yhtiöiden roolia puolustaessaan "... liikemies on riippuvainen intellektuelleista muokatessaan yleistä mielipidettä ajan tasalle". Mutta niin kauan kuin intellektueilla oli itsenäinen ote vallasta, väliinään sen erilaisten päämäärien edistämässä oli kansallisvaltio ja yritys käyttää sen poliittista valtaa. Hyödyllisen esimerkitapauksen

vallan kansallisvaltioilta kansainväliselle taloussystemille siirtymisen implikaatioista ja niiden vaikutuksista kulttuuriin, intellektuellien rooliin ja julkisuuden - intellektuellien toiminta-areenan - tulevaisuuteen tarjoaa joukkotiedotusvälineiden teknologinen muutosprosessi.

Kulttuurin kehityspiirteistä aloittaaksemme olemme jo panneet merkille kuluttajapopulismin kasvun, kehityspiirteen, jonka suhteen Daniel Bell on hyvin pessimistinen pelätessään häpeilemättömän hedonismin syrjäyttävän protestanttisen etiikan. Eräs niistä yhteisistä intereseistä, joita voidaan tukea kaikkien "tavallisten rauhaarakastavien ihmisten" nimissä, joihin edellä lainattu *Suzin* pääkirjoitus vetoaa, on "laki ja järjestys". Brittiläisessä kulttuurissa tämä sanapari on saanut erityismerkityksen keinona kääntää kuluttajapopulismi valtion agenttien vahvistamisen ja niiden kansalaisiin kohdistuvan valvankäytön sekä tuon vallan demokraattisen, poliittisen kontrollin rapautumisen oikeuttavaksi repressiiviseksi muodoksi.⁵ Niinpä tiukan yleisen palkkasääntelyn kaudella poliisi ja armeija ovat olleet jatkuvasti etuoikeutetussa asemassa, poliisivoimia ollaan edelleen vahvistamassa ja Suur-Manchesterin poliisimestari James Anderton on avoimesti vaatinut poliisivoimien "poliittisen" kontrollin lakkauttamista. Sanalla "poliittinen" on tässä ja samankaltaisissa yhteyksissä tärkeitä negatiivisia sivumerkityksiä esimerkiksi "demokraattiseen" verrattuna. Se valaisee politiikan ja politiikkojen gettoistumisprosesseja, johon palaan jäljempänä keskustellessani yleisradiotoiminnan vaikutuksista politiikkaan. Toinen esimerkki valtion repressiivisten voimien kasvavasta roolista on sotavoimien käyttö maan sisäisessä operaatiossa, Iranin suurlähetystön valtauksessa.⁶

Tähän repressiiviseen kulttuuriin myötävaikuttavista prosesseista seuraavat kolme ovat erityisen huomionarvoisia.

- (1) Rikosten, rikollisuuden ja väkivaltaisuuksien liioittelu, kuten esimerkiksi toistuva väite, että elämme poikkeuksellisen väkivaltaisista ajoista.
- (2) Poliittisten elinkeinoelämää ja yhteiskunnallisia asioita koskevien erimielisyyksien

katsauksia

ilmausten kääntäminen rikollisen toiminnan yhdeksi muodoksi ja sellaisen toiminnan väkivaltaisuuksien samastaminen.

- (3) Kylmän sodan, tuon kauan sitten pystytetyn ideologisen sääntelyn muodon tai sen uudemman muunnoksen, terrorismin vastaisen sodan elvyttäminen siten, että poikkeavat mielipiteet samastuvat kansakuntaan, läntiseen maailmaan tai elämäntapaamme kohdistuvaan vieraaseen uhkaan.⁷

Viimemainittu prosessi on ajankohtainen muistutus siitä, että nämä kulttuuriset kehitystendenssit ovat pitkälti kansainvälisiä. Suurimassa osassa maailmaa repressio ulottuu paljon pidemmällekin kuin kulttuuriin. Ylikansallisen taloudellisen järjestelmän intressit ovat sellaiset, että kansallisille hallituksille on osoitettu kansallisen järjestyksen ylläpitäjien residuaalinen rooli. Siteeraan jälleen Vernonia: "Ulkomaiset sijoittajat ovat ymmärrettävistä syistä osoittaneet preferoivansa vakaata ja ystävällismielistä taloudellista ympäristöä. Useassa kehitysmaassa tuo preferenssi on merkinnyt sitä, että monikansalliset yritykset ovat ripeästi laajentaneet toimintojaan välittömästi sen jälkeen kun oikeistolainen hallitus on ottanut vallan tai supistaneet toimintaansa heti kun vasemmistolainen hallitus on noussut valtaan." (Vernon 1977, 144)

Näillä tämän hetken kulttuurin kahdella toisiinsa kytkeytyvällä piirteellä - kulutushedonismilla ja antipoliittisella repressiolla - on erityinen merkitys, kun otetaan huomioon niiden implikaatiot rakenteelliselle työttömyydelle sekä työn ja tuotannon kansainväliseen uudelleenjäsentymiselle.⁸ Ihmiset, joilta on riistetty ainoa heidän kapitalistiseen järjestelmään nivova oikeus - s.o. työvoimansa myyminen - on kytkettävä siihen toisesta päästä, oikeudella olla kuluttaja. Joidenkin uuden kansainvälisen järjestelmän puolestapuhujien mukaan tämä oikeus on jo vakiinnutettu vallanjaon uudeksi legitimaatioperustaksi. Siten Gabus väittää, että "... demokraattisesti hajautetussa

yhteiskunnassa monikansallinen yritys ...voi säilyttää taloudellisen valtansa vain kuluttajien suopeuden avulla, kuluttajien, jotka arvioivat monikansallisen yrityksen hyödyllisyyden ja arvottavat sen tarjoamat palvelukset päivittäin valitessaan mitä tuotteita ostavat. Tämän suopeuden säilyminen riippuu täysin kanssakäymisen edullisuudesta asiakaskunnan kanssa, jonka tarpeita monikansallinen yritys arvostaa yli kansallisten rajojen." (Gabus 1977, 133)
Mutta jos tämä oikeus onkin voimassa, kapitalis-

netaristiset ja deflationaariset toimintamallit osoittavat sellaisen strategian suosimista, jossa tarjontaa rajoitetaan tehokkaan kysynnän mukaiseksi. Tämä merkitsee niin kansallisesti kuin kansainvälisesti katsoen huomattavien väestöryhmien vaikutusmahdollisuuksien rajoittamista sysäämällä ne markkinoiden ulkopuolelle. Tässä kulttuurin repressiivinen aspekti tulee mukaan kuvaan kaventamaan kulutusyhteiskunnasta osattomiksi jääneiden mielipiteenilmaisujen liikumavaraa ja tukemaan heitä vastaan suunnattuja

mi on kaukana siitä, että se tarjoaisi kaikille välineet oikeuksiensa käyttöön. Vallitsevasta kansainvälisestä lamasta näemme, että tuhannen taalan kysymys johon kapitalismi näyttää kyvyttömältä vastaamaan, kuuluu: kuinka taata tarjonnan ja kysynnän kohtaaminen.

Useimpien hallitusten nykyisin omaksumat mo-

repressiivisiä toimia.

Merkit viittaavat siihen, että markkinamekanismi tulee toimimaan keskeisenä uusista viestintäpalveluksista osalliseksi pääsyn säätelijänä joko suoraan levyjen, nauhojen tai sellaisien tilauspohjaisten palvelujen ostettavuutena, joita jopa BBC suunnittelee satelliitein välitet-

tävään ohjelmistoonsa, tai epäsuorasti kansainvälisen ilmoitustilan myynnin välityksellä. Suora maksullisuus asettaa yhä suuremman väestöosan epäedulliseen asemaan, kun otetaan huomioon että työttömyys estää sitä hankkimasta tarvittavia laitteita. Epäsuora maksullisuus antaa lisävauhtia kansainvälistymiskiarteelle antamalla vielä lisäpainoa ylikansalliselle kulutuskulttuurille.

Näihin markkinamuotoihin tukeutumisen seuraukset ovat jo nähtävissä lehdistön piirissä, jossa journalismin ainoa elinkelpoinen muoto perustuu kohdennettuihin markkinoihin kuten vapaa-ajan harrasteisiin keskittyvän lehdistön kentässä. Brittiläisen provinssi-lehdistön tapauksessa monopolikontrolli viipaloituilla markkinoilla on lisäetu. Kontrastina tälle on poliittisen aikakauslehdistön ja poliittisen aiheiston ja sen myötä yhden kriittisten intellektuellien toiminta-areenan, yhden foorumin, jonka kautta he ovat antaneet osuutensa kansallisen valtiosisäisten päämäärien muotoiluun, puristamiseen yhä ahtaammalle. Siltä osin kuin politiikka ei ole muuntunut kulutustavaraksi, ei löydy ilmoitustuloja, joiden varaan poliittinen journalismi voisi palvelunsa tukea.

Nämä lehdistön kehityspiirteet antavat viitteitä siitä, minkä tyyppinen sisältö on todennäköisesti elinkelpoista uusissa ohjelmien tai yleisöjen myyntiin perustuvissa viestinnän jakelijärjestelmissä. Esimerkiksi BBC:n videokasettiluettelo tarjoaa kokkausta, puutarhanhoitoa ja muita vapaa-ajan harrasteita - jo aikakauslehdistön kentästä tuttuja aihepiirejä. Suunnitelmaa sisällyttää valikoimaan draama- ja viihdepaketteja ovat viivästyttäneet neuvottelut esittäjien ja tuottajien oikeuksista, mutta tämän tyyppisen materiaalin odotetaan muodostuvan hallitsevaksi kun sopimuksiin on päästy. Poliittisia ja ajankohtaisia aiheita sisältävien kasettien mahdollisuutta ei ole pohdittu.

Yleisradiotoiminnalla perinteisissä muodoissaan on jo ollut huomattava vaikutus poliittiseen kulttuuriin. Valvontajärjestelmä, jonka alaisena se on toiminut, on jättänyt vain vähän tilaa poliittiselle puoluehengelle. Sen sijasta radio ja TV ovat merkittävällä tavalla tuke-

katsauksia

neet yleisön ja yhteisön yleistyneitä käsityksiä. Alusta alkaen yleisradio on kohdellut politiikkaa erityisellä varovaisuudella. Puoluepolitiikka eliminoitiin aluksi täysin, sitten se aidattiin rajoitettuihin ghettoihin ja alistettiin ankarille tasapainosäännöille. Vaalilähettykset ja puolueohjelmat ovat molemmat erikoistapauksia tarjonnan yleisessä kirjossa. Ne ovat raskaasti merkittyjä, ja esiintyjien toimuksellisesta kontrollista on luovuttu tai sitten se kiistetään. Puoluepolitiikan sijasta yleisradio on vaikuttanut erityisesti siihen, että yleisesti hyväksytyistä käsityksistä on tullut keino vastata tasapainon ja objektiivisuuden vaatimuksiin. Muodot hahmottuivat yleisistä kysymyksistä käytävää keskustelua varten sellaisissa ohjelmissa kuin esim. BBC:n radion Any Questions?, joka antoi arvokkaat puitteet tärkeissä asemissa oleville epäpoliittisille kansalaisille. Osallistujilta vaadittu keskeinen ominaisuus oli riippumattomuus puolueista. Tavallaan yleisradio vain kehitti brittiläisen hallinnon vakiokäytäntöä, ts. se käytti niitä, jotka ovat saavuttaneet aseman yhdellä sektorilla ja päässeet lautakunnista, komiteoista ja neuvostoista käsin valvomään toista sektoria. Tuore tutkimus yleisradiotoiminnan historiasta on osoittanut, kuinka ammatissatoimivan keskiluokan intellektuellit ovat kolonisoineet BBC:n.⁹ Heitä kiehtoi mahdollisuus keskustella esitelmässä ja feature-ohjelmissa yleisistä asioista yleisen edun näkökulmasta. Samaan yleiseen etuun intellektuellit vetosivat tukeakseen asemiaan valittaessa menettelytapoja ja sovellutuksia. Yleisen hyvän käsite salli intellektuellien irtautua suoraviivaisesta keinojen tehokkuutta puntaroivasta teknisestä järjestä ja puuttua myös päämääriin. Yleishyödyllinen yleisradio kantaa sellaisen ajatuksen jo nimessään.

Uusien viestimien rajoittaessa edelleen poliittisen diskurssin alaa saavat jopa kuvatuun kaltaiset yleistyneet käsitykset todennäköisesti väistyä. Ilmenee kahdenlaisia paineita. Ensinnäkin uusi jakelumuoto yksinkertaisesti

syrjäyttää poliittisen keskustelun ja kritiikin. Uhanalaisin sisältötyyppi on suora reportaasi (actuality programming), ajankohtainen ja pientä yleisöä kiinnostava. Toiseksi uusien jakelujärjestelmien kehitys uhkaa vakavasti koko yleishyödyllistä yleisradiota.

Yleishyödyllisen yleisradiotoiminnan kehittämiseksi tarvittiin ainakin kaksi ehtoa. Ensimmäinen oli valtiollisen säätelyn kehikko, joka edellytti muuta kuin puoluepoliittista lähestymistapaa. Hallitus toisensa jälkeen on jatkuvasti tuntenut epäilyksiä yhteisöön vetoavan tyylin edistyksekkyyttä kohtaan sen nostaessa esiin kiusallisia kysymyksiä päivänpolitiikasta. Toinen oli kansallisella pohjalla toimiva jakelusiten, että yleisö kattoi kansallisvaltion koko kansan. Tuodaksemme kytkennät selvästi näkyviin voidaan sanoa, että yleishyödyllinen yleisradio on ollut paitsi intellektuellien myös kansallisvaltion poliittinen väline.

Yleishyödyllisen yleisradion yllä nyt leijuva uhka osoittaa hyvin selvästi, kuinka heikko intellektuellien ote vallasta ja vaikutusvallasta on. Yleishyödyllinen yleisradio on pyrkinyt eräisiin tyypillisesti intellektuaalisiin päämääriin, jollaisia ovat kansallisen kulttuurin säilyttäminen edistämällä radio- ja TV-versioita kansallisista klassikoista ja ylläpitämällä kotimaista tuotantoa, kulttuuristen arvojen vaaliminen tukemalla epäkaupallista kulttuuria ja puhumalla ohjelmissa noiden arvojen puolesta, sekä yleisistä kysymyksistä käytävän kansallisen keskustelun edistäminen tarjoamalla uutisia sekä ajankohtais- ja dokumenttiaineistoa. Viimeksi mainittu tavoite suuntautui suoranaisia poliittisia epäluuloja ja vastustajia vastaan, kuten Grace Wyndham Goldie (1977) osoittaa poliittisen television kehitystä koskevassa selvityksessään. Seuraus on ollut se, että keskustelu on omaksunut edellä hahmotellun muodon.

Joukkotiedotussosiologia on usein kritisoinut erityisesti televisiuutisten omaksumaa muotoa ja korostanut, miten rajallinen niiden vaikutus on ollut tietoisuuden heräämiseen.¹⁰ Mutta toisaalta tosiasioita välittävä televisio on vaikuttanut siihen, että asiat ovat nousseet julkisuuteen, agendalle. Se on synnyttä-

nyt syytöksiä vasemmistolaisuudesta sekä yleisemmin siitä, että yleisradio on ominut parlamentin roolin. Dokumentti on ollut tehokas tapa nostaa esiin yleiseen hyvään liittyviä kysymyksiä, vastaavasti dokumentti- ja ajankohtais-toimitukset ovat onnistuneet värväämään piiriin sellaista koulutettua eliittiä, joka perinteisesti on mennyt toisiin henkisiin ja ammatillisiin tehtäviin. Uutiset samoin kuin myös kestoiltaan pidemmät ohjelmatyypit ovat näyttäneet esim. sotien ja muiden tuhojen aiheuttamia kärsimyksiä - luonnon tai ihmisen aikaansaamia -, joihin yleisöllä itsellään ei ole välitöntä osuutta. Ja mikä tärkeintä, esille on noussut joko suora tai kätketty vaatimus, että jonkun, kansallisten hallitusten tai kansainvälisten elinten, olisi tehtävä asiassa jotakin. Esimerkiksi onnettomuuksista kertoviin uutisiin liitetään säännöllisesti taustaselvitykset syistä, ehkäisystä ja siitä, mitä on tehty ja voidaan tehdä tilanteen helpottamiseksi.

Eräässä mielessä tällaiseen tiedotukseen liittyy väistämättä interventivistisiä piirteitä. Juuri siksi oikeisto on kritisoinut joukkotiedotusvälineitä. Uutisointi asettaa paineita viranomaisille, ja nuo paineet saattavat pakottaa heitä toimimaan vasten tahtoaan. Etenkin viestit kärsimyksistä saattavat horjuttaa viranomaisten pyrkimyksiä hankkia kannatusta sellaiselle politiikalle, joka tuottaa kärsimystä - ryhtymiselle sotaan, deflatoriselle talousstrategialle tai sille, että luonnonkatastrofeihin ei varauduta.

Toistaiseksi järjestelmä on toiminut valvonnan ja myönnötysten mutkikkaana yhdistelmänä. Julkinen omistus ja talous valvovat pyrkien hillitsemään liberaalisuutta radiojulkisuuden alueella; toisaalta demokraattiset hallitukset ovat hyväksyneet vastuun pyrkiä huojentamaan ja hillitsemään erilaisten onnettomuuksien seurauksia ihmisten parhaaksi. On vaikea olla tulematta siihen johtopäätökseen, että sekä tiedotusvälineiden liberaali ulottuvuus että hallitusten kyky ja halukkuus hyväksyä tiedotusvälineiden vastuu ovat uhattuna syntymässä olevan kriisin myötä.

Näistä kahdesta selvästi haavoittuvimman on tie-

dotusvälineiden julkisuus. Sen perusteluina ei ole juuri muuta kuin yleishyödyllisen palvelun ja journalistisen vastuun käsitteet. Yleishyödylliset palvelut eivät enää ole taloudellisesti kilpailukykyisiä. Yleisradio on imenyt eikaupallisista kanavista tulevat varat kuiviin lupamaksujen saadessa yhä kyseenalaisemman henkirahan maineen. Vailla mainostulojakin yleishyödyllisen yleisradion on ollut pakko kilpaila kaupallisten järjestelmien kanssa, ja se on menettänyt kykyään noudattaa omaa erilaista linjaansa ja säilyttää oma erityinen identiteettinsä. Yhteistuotantojen suosio tai BBC:n aivan äskettäin yhdessä Rockefeller Centre Inc.:n kanssa tekemä sopimus ryhtyä tuottamaan ohjelmia yhdysvaltalaisiin kaapelijärjestelmiin ilmentävät prosessia. Kotimaan ulkopuolella BBC:stä on tulossa yksi kaupallinen tuottajalevittäjä muiden joukossa, mutta Iso-Britanniasa se käy jälkijoukkona taistelua niitä askeleita vastaan, jotka haluavat kaapeloida maan viihteen valjaisiin - askeleita, jotka eivät tunnu olevan pysäytettävissä, ovathan niiden johtotähtenä pikemminkin voittonäkymät kuin julkinen tarve. Lehdistössä vastuullinen journalismi on riippuvainen kustantajien halusta ajaa epäkaupallisia päämääriä. Konglomeroituminen on vähentänyt sen todennäköisyyttä. Omistajat ja johtajat eivät voi sallia sellaista periksiantamista kaupallisessa mielessä, joka jättäisi journalismille kehitystilaa.

Talouden ohella toinen ongelma on haluttomuus jatkaa säätelevän muodon omaksunutta kansallista viestintäpolitiikkaa. Käyttääkseni Graham Murdockin sanontaa yleishyödyllisen yleisradion pystyttänyt paternalististen intressien rintama - älymystö ja kulttuurieliitti, keskustelun sääntöjä asettamaan taipuvaiset poliitikot ja uuden median tekniikkaan vihkiytyneet ammattilaiset - on joutunut puolustuskanalle. Vaikka se voi saada tukea taistelussa hallitusta vastaan BBC:n ulkomaanpalvelun kaltaisissa kysymyksissä, se on kuitenkin voimaton valinnan ja itsenäisyyden puolesta taistelevien kaupallisten etujen edessä. Niinpä kaapelioikeuksia on Iso-Britanniassa annettu yhtiöille edellyttämättä niiltä lähetysaikaa yleisön mielipiteille tai yleishyödyllisiin ohjel-

katsauksia

miin ja Yhdysvalloissa tuonkaltaiset rajoitukset on poistettu Liittovaltion viestintälaista.

Ja vaikka poliittista tahtoa löytyisikin, on olemassa kolmas ongelma: kansallinen vallankäyttö ei enää yllä ylikansallisiin elimiin. Tämän ongelman ovat selvimmin tuoneet esiin satelliitit, mutta jo merirosvoradiot sekä hollantilaisten ja italialaisten kohtaamat vaikeudet valvoa maan päältä tapahtuvia lähetyksiä ja kaapelijärjestelmiä osoittavat ongelman ulottuvuudet. Hollantilaisen Philips-yhtymän järjestämä uuden teknologian näyttely laskee uuden satelliittijärjestelmän voitoksi sen, ettei "enää tarvita kohde-maan lupaa". Erityiseksi ongelmaksi demokratioissa nousee se, miten enää saattaa voimaan mitään poliittisen keskustelun sääntöjä. Sikäli kuin poliittinen keskustelu säilyy, se jää riippuvaiseksi maksukykyisten halusta ostaa aikaa - näkymä, joka selvästi korostaa, kuinka historian kulku suosii vanhaa tuttua luokkaa eikä ketään kunnianhimoista tulokasta, olivatpa hänen tarkoituksensa kuinka hyvät tahansa.

Muilla alueilla on mahdollista erikseen osoittaa, kuinka kansainvälistyminen uhkaa kansallisvaltiota ja kuinka toivottoman turvaton älykäskin yksilö on instituutiona vaikeuttavan älymystön edessä. Kyvyttömyys valvoa pääomavirtoja on ilmaus edellisestä ja vaatimus 'relevanssista' koulutuksessa yksi ilmaus jälkimmäisestä. Tiedotusvälineiden ja kulttuuristen prosessien tarkastelulla on kuitenkin se etu, että näin huomataan, kuinka toisiinsa kytkeytyneitä ne ovat. Tässä artikkelissa en ole pyrkinyt muuhun kuin luomaan hahmotelman.

Argumentointi kuitenkin riittänee esittämään, että tällä tiedotussektorilla, jota Hall (1977) on kutsunut aikamme luokkataistelun kentäksi, konfliktin ratkaisevat todennäköisemmin aineelliset kuin ideologiset prosessit.

Julkaistu alunperin: Intellectuals, the 'information society' and the disappearance of the public sphere. *Media, Culture and Society*, 4(3), 1982. Suomennos: *Tiedotustutkimuksen* toimitus. Copyright: Academic Press.

¹ Kirjoitukseni teemoja koskevista keskusteluista olen kiitollinen työtovereilleni Leicesterin yliopiston tiedotustutkimuksen keskuksessa sekä Philip Schlesingerille, jonka samaa aihepiiriä käsittelevä kirjoitus antoi lopullisen syysäyksen pessimismilleni.

² *The Daily Mirror* (10.4.1982) kertoi, että British Telcom oli suunnitellut Prestel-palveluaan varten argentiinalaisen laivaston upotuspelin sen jälkeen kun brittiläiset joukko-osastot olivat purjehtineet Falklandin saarille. Vastalauseet johtivat siihen, että peli vedettiin pois.

³ Siten esimerkiksi 'köyhyysrajan' alapuolella olevien määrä lasketaan enää vain joka toinen vuosi eikä vuosittain.

⁴ Tawneyn perintöä koskevasta kiistasta ks. Raphael Samuelin pamfletti 'Socialist Society' (*The Guardian*, 29.3. ja 5.4.1982). Esimerkkejä ideologiseen suuntaan kääntyneistä laitoksista ovat Institute for the Study of Conflict, Institute for Economic Affairs, johon nytemmin on liittynyt myös Unit for Social Affairs, Freedom Association, Adam Smith Institute ja Centre for Policy Studies.

⁵ Erityisesti Stuart Hallin tutkimukset ovat kiinnittäneet huomiota tähän prosessiin. Ks. esim hänen Cobden-luentonsa (*The Guardian*, 5.1.1980) sekä Hall ym. 1978. Muita ovat esim Chibnall 1977 ja Taylor 1981.

⁶ Piirityksestä ks. Schlesinger 1980/81.

⁷ Chomsky & Herman (1979) tekevät sattuvia havaintoja molemmista ilmiöistä.

⁸ Työttömyydestä ks. Jordan 1982 ja Showler & Sinfield 1981.

⁹ Ks. yleiskatsauksena Golding & Elliott 1979. Mainostetuin kritiikeistä on Glasgow University Media Groupin (1976, 1980) tekemä.

¹⁰ Ks. esim. Graham Murdockin *Tiedotustutkimuksessa* (4/1981) julkaistu artikkeli 'Television tarve ja tarjonta'. - Toim. huom.

Kirjallisuus

BELL, D. *The Cultural Contradictions of Capitalism*. London, Heinemann, 1976.

BELL, D. The Social Framework of the Information Society. Teoksessa FORRESTER, T. (toim.). *The Microelectronics Revolution*. Oxford, Blackwell, 1980.

CARDIFF, D. The Serious and the Popular. *Media, Culture and Society*, 2(1), 1980.

CHIBNALL, S. *Law and Order News*. London, Tavistock, 1977.

CHOMSKY, N. & HERMAN, E.S. *The Political Economy of Human Rights*, 1-2. Nottingham, Spokesman Books, 1979

GABUS, E. The External Relations of Multinational Companies. Teoksessa CURZON, G. & CURZON, V. (toim.). *The Multinational Enterprise in a Hostile World*. London, Macmillan, 1977.

GLASGOW UNIVERSITY MEDIA GROUP. *Bad News*. London, Routledge and Kegan Paul, 1976.

GLASGOW UNIVERSITY MEDIA GROUP. *More Bad News*. London, Routledge and Kegan Paul, 1980

GALDIE, G.W. *Facing the Nation: Television and Politics, 1936 - 1976*. London, Bodley Head, 1977.

GÖLDING, P. & ELLIOTT, P. *Making the News*. London, Longman, 1979

GOULDNER, A. *The Future of the Intellectuals and the Rise of the New Class*. London, Macmillan, 1979.

HALL, S. Culture, the Media and the 'Ideological Effect'. Teoksessa CURRAN, J. ym. (toim.). *Mass Communication and Society*. London, Arnold, 1977.

HALL, S. *Policing the Crisis*. London, Macmillan, 1978

HOGGART, R. *The Uses of Literacy*. Harmondsworth, Penguin, 1958.

JORDAN, B. *Mass Unemployment and the Future of Britain*. Oxford, Blackwell, 1982.

NORA, S. & MINC, A. *L'information de la société*. Paris, La Documentation Française, 1978.

SCANNELL, P. Broadcasting and the Politics of Unemployment, 1930-1935. *Media, Culture and Society*, 2(1), 1980.

SCHILLER, H. *Who Knows: Information in the Age of the Fortune 500*. Norwood, NJ, Ablex, 1981.

SCHLESINGER, P. Princes' Gate, 1980: The Media Politics of Siege Management. *Screen Education*, (37), 1980/81.

SHOWLER, B. & SINFIELD, A. (toim.). *The Workless State*. London, Martin Robertson, 1981.

TAYLOR, I. *Law and Order*. London, Macmillan, 1981.

(kirjallisuusluettelo jatkuu sivulla 85)

Nairobini hengessä

Yhdistyneiden Kansakuntien ensimmäisessä ja toisessa aseidenriisun erityisistunnossa hyväksytyjen julkilausumien ja päätösten samoin kuin Unescon eri asiakirjojen mukaisesti järjestettiin Nairobissa huhtikuun 18-22. päivinä 1983 symposium joukkoviestinnästä ja aseidenriisunnasta. Panoksenaan maailman aseidenriisuntakampanjaan asiantuntijakokous omisti erityistä huomiota siihen, missä määrin joukkotiedotusvälineet käsit-